

УДК 001.31(477):[001.891:015(477)]"2017"

Олена Ключніченко,
старший науковий співробітник
відділу наукової підготовки державних
бібліографічних покажчиків Книжкової палати України

Розвиток науки в Україні (за матеріалами бази даних державної бібліографії авторефератів дисертацій за 2017 р.)*

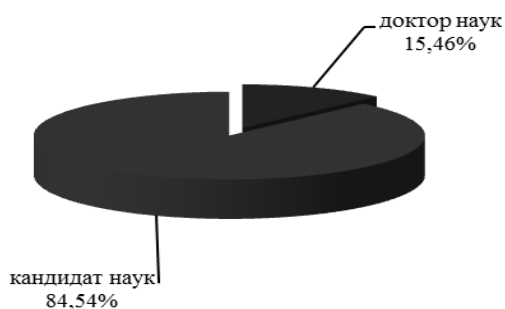
У діаграмах 14—17 (відсотковий розподіл) і табл. 2 представлено результати аналізу авторефератів дисертацій за науковим ступенем та гендерною ознакою здобувача.

Під час дослідження БД авторефератів дисертацій (5122 записи) виокремлено загальну кількість здобувачів наукового ступеня доктора наук (жінок і чоловіків), що становить 792 записи, або 15,46%, та кандидата наук — 4330 записів, або 84,54%. Серед здобувачів наукового ступеня доктора та кандидата наук — 2957 жінок, або 57,73% загальної кількості (392, або 49,49%, — доктора наук та 2565, або 59,24%, — кандидата наук); чоловіків — 2165, або 42,27% загальної кількості (400, або 50,51%, — доктора наук та 1765, або 40,76%, — кандидата наук).

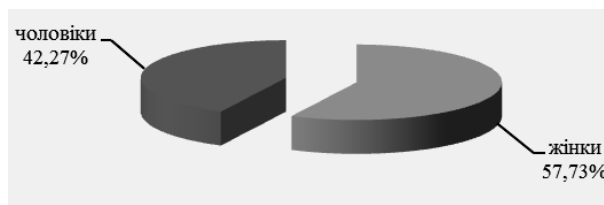
Таблиця 2

Розподіл авторефератів дисертацій за науковим ступенем та гендерною ознакою здобувача

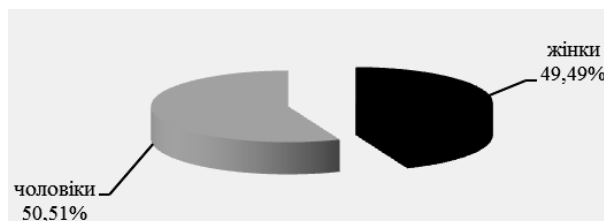
Стать	Науковий ступінь		Разом
	доктор наук	кандидат наук	
Жінки	392	2 565	2 957
Чоловіки	400	1 765	2 165
Усього	792	4 330	5 122

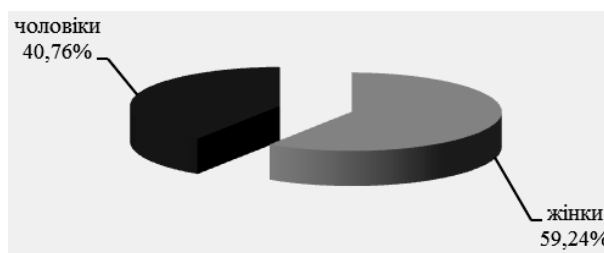
Діагр. 14. Розподіл авторефератів дисертацій за науковим ступенем здобувача

Діагр. 15. Розподіл авторефератів дисертацій за гендерною ознакою здобувача

Діагр. 16. Розподіл авторефератів дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора наук за гендерною ознакою здобувача

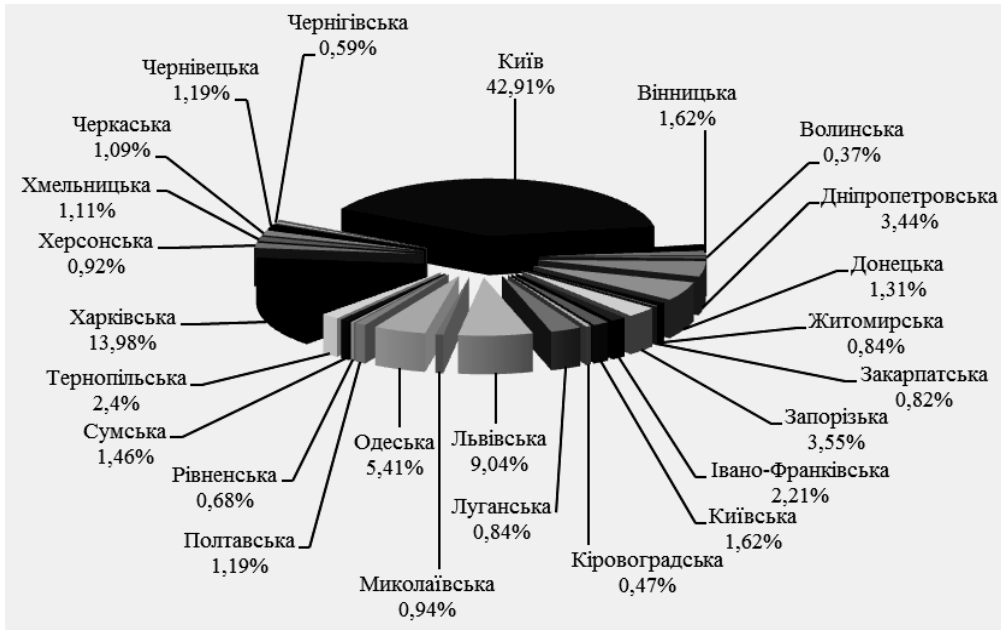
Діагр. 17. Розподіл авторефератів дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата наук за гендерною ознакою здобувача

Безперечним лідером за територіальною ознакою (24 області та м. Київ) за кількістю наукових дисертаційних досліджень на ступінь доктора та кандидата наук, згідно з даними, наведеними у табл. 3 та діагр. 18, є Київ — 2198 записів, або 42,91% загального обсягу. За результатами проведеного аналізу БД виокремлено чотири провідні центри, в яких зафіксовано найбільше дисертаційних досліджень: Харківська область — 716 за-

* Закінчення. Початок див.: Вісник Книжкової Палати. — 2018. — № 10. — С. 10—16.

писів, або 13,98%, Львівська — 463 записи, або 9,04%, Одеська — 277 записів, або 5,41% та Запорізька — 182 записи, або 3,55%; у Дніпропетровській — 176 записів, або 3,44%, Тернопільській — 123 записи, або

2,4%, Івано-Франківській — 113 записів, або 2,21%. В інших областях зафіксовано менш як 2% дисертаційних досліджень. Найменша кількість — у Волинській області (19 записів, або 0,37%).

Діагр. 18. Відсотковий розподіл авторефератів дисертацій за територіальною ознакою

У табл. 3 автореферати дисертацій розподілено за класами УДК, науковими ступенями здобувача та територіальною ознакою.

Аналіз бібліографічних записів класу 0 *Загальний відділ* виявив, що найбільше дисертаційних робіт на ступінь доктора та кандидата наук підготовлено до захисту в Києві — 21 докторська та 81 кандидатська, друге місце посідає Харківська область — 11 докторських та 66 кандидатських, третє — Львівська — 5 докторських та 45 кандидатських, четверте — Одеська — 4 докторські та 17 кандидатських. Решту регіонів представлено незначною кількістю наукових робіт. Бракує дисертаційних досліджень із цієї тематики у таких областях: Волинській, Житомирській, Закарпатській, Київській, Кіровоградській, Сумській, Чернівецькій.

Як свідчать дані класу 1 *Філософія. Психологія*, найбільше дисертаційних досліджень підготували столичні науковці — 31 докторська дисертація та 102 кандидатські, невеликою кількістю розвідок представлено Харківську область — 8 докторських та 15 кандидатських, Одеську — 3 докторські та 12 кандидатських, Івано-Франківську — 7 кандидатських, Луганську — 1 докторська та 5 кандидатських. У Рівненській — 4 кандидатські, Волинській, Київській і Хмельницькій областях подано до захисту по 2 кандидатські дисертації, Запорізькій — 1 кандидатська. Немає дисертаційних робіт із класу 1 *Філософія. Психологія* у Вінницькій, Донецькій, Житомирській, Закарпатській, Кіровоградській, Миколаївській, Полтавській, Сумській, Тернопільській, Херсонській, Черкаській, Чернівецькій та Чернігівській областях.

У класі 2 *Релігія. Теологія (богослов'я)* серед загальної кількості авторефератів дисертацій представлено до захисту в Києві на ступінь доктора наук — 6,

кандидата — 4; лише на ступінь кандидата — у Рівненській (2) і Житомирській (1) областях. В інших регіонах із цієї тематики не зареєстровано жодного дисертаційного дослідження.

Аналіз БД авторефератів дисертацій класу 3 *Суспільні науки* виявив, що лідирують столичні науковці — 160 докторських та 587 кандидатських, друге місце належить здобувачам із Харківської області — 23 докторські та 172 кандидатські, третє місце посідає Львівська область — 15 докторських та 131 кандидатська, четверте — Одеська — 11 докторських та 86 кандидатських, п'яте — Запорізька — 19 докторських та 63 кандидатські; у Тернопільській області захищено 4 докторські та 51 кандидатська, Івано-Франківській — 4 докторські та 37 кандидатських, Київській — 2 докторські та 36 кандидатських. У Волинській, Сумській, Чернівецькій областях на ступінь доктора з суспільних наук не підготовлено жодного дисертаційного дослідження.

Результати аналізу даних класу 5 *Математика та природничі науки* свідчать, що майже половину всіх дисертаційних робіт підготовлено у Києві — 59 докторських та 237 кандидатських. Значна частина праць належить науковцям Львівської області — 13 докторських та 55 кандидатських, Харківської — 7 докторських та 53 кандидатські, Одеської — 1 докторська та 24 кандидатські, Дніпропетровської — 10 докторських та 10 кандидатських, Чернівецької — 1 докторська та 13 кандидатських, Івано-Франківської — 5 докторських та 9 кандидатських. У Вінницькій, Рівненській, Чернігівській областях захищено по 1 кандидатській дисертації. Не зареєстровано жодного дисертаційного дослідження цього класу у Волинській, Донецькій, Житомирській, Кіровоградській, Миколаївській, Херсонській і Хмельницькій областях.

Третину бібліографічних записів класу 6 *Прикладні науки. Медицина. Техніка* становлять дисертаційні роботи науковців м. Києва — 109 докторських та 500 кандидатських. Значну частину праць підготували здобувачі наукового ступеня Харківської області — 42 докторські та 263 кандидатські, Львівської — 13 докторських та 105 кандидатських, Дніпропетровської — 9 докторських та 69 кандидатських, Одеської — 8 докторських та 63 кандидатські. У решті регіонів зафіксовано незначну кількість дисертацій зазначеної тематики: Запорізька — 6 докторських та 40 кандидатських, Тернопільська — 5 докторських та 41 кандидатська, Вінницька — 2 докторські та 43 кандидатські. Жодної докторської дисертації за цією тематикою не зареєстровано у Волинській, Закарпатській, Кіровоградській, Рівненській, Черкаській та Чернігівській областях.

Дані класу 7 *Мистецтво. Декоративно-прикладне мистецтво. Фотографія. Музика. Театр. Ігри. Спорт* свідчать, що переважають дисертаційні роботи, підготовлені в Києві — 7 докторських та 69 кандидатських, Львівській області — 3 докторські та 37 кандидатських, Харківській — 1 докторська та 11 кандидатських. Ще у чотирьох областях до захисту підготовлено тільки кандидатські дисертації: Одеська — 17, Івано-Франківська — 9, Дніпропетровська — 7, Сумська — 1. У решті регіонів дисертаційних досліджень цієї тематики не зареєстровано.

У ході аналізу даних класу 8 *Мовознавство. Лінгвістика. Мови. Художня література. Літературознавство* виявлено, що найбільше робіт належить науковцям столиці — 29 докторських та 105 кандидатських, Харківської області — 1 докторська та 33 кандидатські й Одеської — 4 докторські та 19 кандидатських. Дослідження лише на ступінь кандидата наук зафіксовано в таких областях: Запорізькій — 34, Львівській — 16, Херсонській — 11, Дніпропетровській — 8, Івано-Франківській — 9, Миколаївській, Тернопільській — по 5, Волинській — 3, Житомирській, Черкаській, Чернівецькій — по 2. В інших регіонах дисертаційних робіт цієї тематики не виявлено.

Як свідчать дані класу 9 *Географія. Біографії. Історія*, найбільше дисертаційних досліджень захищено столичними науковцям — 9 докторських та 82 кандидатські, значно менше їх у Львівській області — 3 докторські та 19 кандидатських. Незначну кількість робіт зафіксовано в Київській області — 1 докторська та 10 кандидатських, Черкаській — 2 докторські та 6 кандидатських, Харківській — 1 докторська та 9 кандидатських, Хмельницькій — 2 докторські та 4 кандидатські, Запорізькій — 1 докторська та 3 кандидатські. Лише на ступінь кандидата — у таких областях: Чернівецькій та Одеській — по 8, Івано-Франківській та Рівненській — по 4, Чернігівській — 3, Дніпропетровській — 1. У решті регіонів дисертаційних робіт класу 9 не зафіксовано.

Таблиця 3

Розподіл авторефератів дисертацій за класами УДК, науковим ступенем і територіальною ознакою здобувача

Регіони	Автореф. дисертації	Науковий ступінь		Класи УДК																	
		доктор наук	канд. наук	0		1		2		3		5		6		7		8		9	
				д-р	канд.	д-р	канд.	д-р	канд.	д-р	канд.	д-р	канд.	д-р	канд.	д-р	канд.	д-р	канд.	д-р	канд.
Вінницька	83	8	75	—	5	—	—	—	—	6	26	—	1	2	43	—	—	—	—	—	—
Волинська	19	—	19	—	1	—	2	—	—	—	7	—	—	—	6	—	—	—	3	—	—
Дніпропетровська	176	25	151	1	7	1	4	—	—	4	45	10	10	9	69	—	7	—	8	—	1
Донецька	67	12	55	2	5	—	—	—	—	6	36	—	—	4	14	—	—	—	—	—	—
Житомирська	43	6	37	1	—	—	—	—	1	2	20	—	—	3	14	—	—	—	2	—	—
Закарпатська	42	2	40	—	—	—	—	—	—	2	15	—	9	—	16	—	—	—	—	—	—
Запорізька	182	28	154	2	6	—	1	—	—	19	63	—	7	6	40	—	—	—	34	1	3
Івано-Франківська	113	11	102	1	2	—	7	—	—	4	37	5	9	1	25	—	9	—	9	—	4
Київська	83	13	70	1	—	—	2	—	—	2	36	1	—	8	22	—	—	—	—	1	10
Кіровоградська	24	1	23	—	—	—	—	—	—	1	20	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—
Луганська	43	6	37	1	1	1	5	—	—	3	21	—	4	1	6	—	—	—	—	—	—
Львівська	463	53	410	5	45	1	2	—	—	15	131	13	55	13	105	3	37	—	16	3	19
Миколаївська	48	12	36	1	4	—	—	—	—	8	11	—	—	2	9	—	—	—	5	1	7
Одеська	277	31	246	4	17	3	12	—	—	11	86	1	24	8	63	—	17	4	19	—	8
Полтавська	61	10	51	—	5	—	—	—	—	6	20	—	7	4	19	—	—	—	—	—	—
Рівненська	35	2	33	—	3	—	4	—	2	2	15	—	1	—	4	—	—	—	—	—	4
Сумська	75	3	72	1	—	—	—	—	—	—	32	—	13	2	26	—	1	—	—	—	—
Тернопільська	123	11	112	2	8	—	—	—	—	4	51	—	7	5	41	—	—	—	5	—	—
Харківська	716	94	622	11	66	8	15	—	—	23	172	7	53	42	263	1	11	1	33	1	9
Херсонська	47	6	41	2	5	—	—	—	—	2	5	—	—	2	20	—	—	—	11	—	—
Хмельницька	57	9	48	—	2	—	2	—	—	4	32	—	—	3	8	—	—	—	—	2	4
Черкаська	56	9	47	—	12	—	—	—	—	7	18	—	3	—	6	—	—	—	2	2	6
Чернівецька	61	2	59	—	—	—	—	—	—	—	19	1	13	1	17	—	—	—	2	—	8
Чернігівська	30	7	23	—	2	—	—	—	—	7	13	—	1	—	4	—	—	—	—	—	3
м. Київ	2 198	431	1 767	21	81	31	102	6	4	160	587	59	237	109	500	7	69	29	105	9	82
Усього	5 122	792	4 330	56	2 77	45	158	6	7	298	1 518	97	454	225	1 343	11	151	34	254	20	168

У табл. 4 автореферати дисертацій розподілено за науковим ступенем, гендерною та територіальною ознаками здобувача.

Найбільший відсоток здобувачів зосереджено у Києві: жінок — 43,05%, чоловіків — 42,73%, у Харківській області: чоловіків — 15,8%, жінок — 12,65%, Львівській: жінок — 9,87%, чоловіків — 7,9%, Одеській: чоловіків — 5,45%, жінок — 5,38%; найменший відсоток у Волинській області: жінок-дослідників — 0,47%, чоловіків — 0,23%.

Серед науковців на здобуття наукового ступеня доктора наук найбільша частка припадає на Київ: жінок — 55,61%, чоловіків — 53,25%, у Харківській області: чоловіків-дослідників — 13,75%, жінок — 9,95%, Львівській: чоловіків — 8,25%, жінок — 5,1%,

Одеській: жінок — 4,34%, чоловіків — 3,5%. Найменшу частку жінок-дослідників зафіксовано в Сумській області — 0,26%, а чоловіків — у таких областях: Житомирській, Кіровоградській, Луганській (по 0,25%). Не зареєстровано жінок — здобувачів наукового ступеня доктора наук у Волинській, Кіровоградській та Чернівецькій областях, а чоловіків — у Волинській, Закарпатській та Рівненській.

Серед здобувачів наукового ступеня кандидата наук найбільшу частку зафіксовано у Києві: жінок — 41,13%, чоловіків — 40,34%, Харківській області: чоловіків — 16,26%, жінок — 13,06%, Львівській: жінок — 10,6%, чоловіків — 7,82%, Одеській: чоловіків — 5,89%, жінок — 5,54%, найменший відсоток — у Волинській області: жінок — 0,55%, чоловіків — 0,28%.

Таблиця 4

Розподіл авторефератів дисертацій за науковим ступенем, гендерною та територіальною ознаками здобувача

Регіони	Науковців					Науковий ступінь									
	усього, осіб	у т. ч. жінок	% заг. чисельності жінок	у т. ч. чоловіків	% заг. чисельності чоловіків	доктор наук					кандидат наук				
						усього, осіб	у т. ч. жінок	% заг. чисельності жінок	у т. ч. чоловіків	% заг. чисельності чоловіків	усього, осіб	у т. ч. жінок	% заг. чисельності жінок	у т. ч. чоловіків	% заг. чисельності чоловіків
Вінницька	83	46	1,56	37	1,71	8	4	1,02	4	1	75	42	1,64	33	1,87
Волинська	19	14	0,47	5	0,23	—	—	—	—	—	19	14	0,55	5	0,28
Дніпропетровська	176	88	2,98	88	4,06	25	9	2,30	16	4	151	79	3,08	72	4,08
Донецька	67	38	1,29	29	1,34	12	7	1,79	5	1,25	55	31	1,21	24	1,36
Житомирська	43	29	0,98	14	0,65	6	5	1,28	1	0,25	37	24	0,94	13	0,74
Закарпатська	42	22	0,74	20	0,92	2	2	0,51	—	—	40	20	0,78	20	1,13
Запорізька	182	110	3,72	72	3,33	28	16	4,08	12	3	154	94	3,66	60	3,40
Івано-Франківська	113	71	2,40	42	1,94	11	6	1,53	5	1,25	102	65	2,53	37	2,10
Київська	83	48	1,62	35	1,62	13	5	1,28	8	2	70	43	1,68	27	1,53
Кіровоградська	24	16	0,54	8	0,37	1	—	—	1	0,25	23	16	0,62	7	0,40
Луганська	43	31	1,05	12	0,55	6	5	1,28	1	0,25	37	26	1,01	11	0,62
Львівська	463	292	9,87	171	7,90	53	20	5,10	33	8,25	410	272	10,6	138	7,82
Миколаївська	48	27	0,91	21	0,97	12	7	1,79	5	1,25	36	20	0,78	16	0,91
Одеська	277	159	5,38	118	5,45	31	17	4,34	14	3,50	246	142	5,54	104	5,89
Полтавська	61	30	1,01	31	1,43	10	6	1,53	4	1	51	24	0,94	27	1,53
Рівненська	35	21	0,71	14	0,65	2	2	0,51	—	—	33	19	0,74	14	0,79
Сумська	75	38	1,29	37	1,71	3	1	0,26	2	0,5	72	37	1,44	35	1,98
Тернопільська	123	78	2,64	45	2,08	11	7	1,79	4	1	112	71	2,77	41	2,32
Харківська	716	374	12,65	342	15,8	94	39	9,95	55	13,75	622	335	13,06	287	16,26
Херсонська	47	33	1,12	14	0,65	6	2	0,51	4	1	41	31	1,21	10	0,57
Хмельницька	57	28	0,95	29	1,34	9	4	1,02	5	1,25	48	24	0,94	24	1,36
Черкаська	56	35	1,18	21	0,97	9	6	1,53	3	0,75	47	29	1,13	18	1,02
Чернівецька	61	35	1,18	26	1,2	2	—	—	2	0,50	59	35	1,36	24	1,36
Чернігівська	30	21	0,71	9	0,42	7	4	1,02	3	0,75	23	17	0,66	6	0,34
м. Київ	2 198	1 273	43,05	925	42,73	431	218	55,61	213	53,25	1 767	1 055	41,13	712	40,34
Усього	5 122	2 957	100	2 165	100	792	392	100	400	100	4 330	2 565	100	1 765	100

Результати бібліометричного аналізу бібліографічних записів авторефератів дисертацій, наведених у табл. 5, дають змогу зробити висновок, що найбільший відсоток жінок-науковців зосереджено у класах 3 *Суспільні науки* (38,42%), 6 *Прикладні науки. Медицина. Техніка* (25,74%) і 5 *Математика та природничі науки* (9,27%), чоловіків — у класах 6 *Прикладні*

науки. Медицина. Техніка (37,27%), 3 *Суспільні науки* (31,41%) і 5 *Математика та природничі науки* (12,79%), найменший відсоток дослідників — у класі 2 *Релігія. Геологія (богослов'я)*: жінок — 0,14%, чоловіків — 0,42%.

Найбільший відсоток жінок — здобувачів наукового ступеня доктора наук зареєстровано у класах

3 Суспільні науки (43,62%), 6 Прикладні науки. Медицина. Техніка (23,98%), чоловіків — у класах 6 Прикладні науки. Медицина. Техніка (32,75%), 3 Суспільні науки (31,75%).

Найбільше дисертаційних досліджень чоловіків — здобувачів наукового ступеня кандидата наук за-

реєстровано у класі 6 Прикладні науки. Медицина. Техніка — 38,3%, жінок — 26%, у класі 3 Суспільні науки: жінок — 37,62%, чоловіків — 31,33%; найменше здобувачів наукового ступеня кандидата наук зафіксовано у класі 2 Релігія. Теологія (богослов'я): жінок — 0,12%, чоловіків — 0,23%.

Таблиця 5

Розподіл авторефератів дисертацій за науковим ступенем, гендерною ознакою здобувача та класами УДК

Основні класи УДК	Науковці					Науковий ступінь									
	усього, осіб	у т. ч. жінок	% заг. чисельності жінок	у т. ч. чоловіків	% заг. чисельності чоловіків	доктор наук					кандидат наук				
						усього, осіб	у т. ч. жінок	% заг. чисельності жінок	у т. ч. чоловіків	% заг. чисельності чоловіків	усього, осіб	у т. ч. жінок	% заг. чисельності жінок	у т. ч. чоловіків	% заг. чисельності чоловіків
0 Загальний відділ	333	179	6,05	154	7,11	56	22	5,61	34	8,50	277	157	6,12	120	6,80
1 Філософія	203	145	4,90	58	2,68	45	31	7,91	14	3,50	158	114	4,44	44	2,49
2 Релігія. Теологія (богослов'я)	13	4	0,14	9	0,42	6	1	0,26	5	1,25	7	3	0,12	4	0,23
3 Суспільні науки	1 816	1 136	38,42	680	31,41	298	171	43,62	127	31,75	1 518	965	37,62	553	31,33
5 Математика та природничі науки	551	274	9,27	277	12,79	97	30	7,65	67	16,75	454	244	9,51	210	11,90
6 Прикладні науки. Медицина. Техніка	1 568	761	25,74	807	37,27	225	94	23,98	131	32,75	1 343	667	26,0	676	38,30
7 Мистецтво. Декоративно-прикладне мистецтво. Ігри. Спорт	162	92	3,11	70	3,23	11	9	2,30	2	0,50	151	83	3,24	68	3,85
8 Мова. Мовознавство. Художня література. Літературознавство	288	264	8,93	24	1,11	34	25	6,38	9	2,25	254	239	9,32	15	0,85
9 Географія. Біографії. Історія	188	102	3,45	86	3,97	20	9	2,30	11	2,75	168	93	3,63	75	4,25
Усього	5 122	2 957	100	2 165	100	792	392	100	400	100	4 330	2 565	100	1 765	100

Висновки

На підставі бібліометричного аналізу БД авторефератів дисертацій за 2017 р., виявлено:

1. Кількість авторефератів дисертацій, що надійшли в Книжкову палату України, у 2017 р. порівняно з 2016 р. зменшилася на 1088 друк. од., що становить 17,5% від рівня 2016 р. (5122 записи у БД у 2017 р. і 6210 записів у 2016 р.).

2. За галузями наук, що відповідають класам УДК, найбільше авторефератів дисертацій у 2017 р. зафіксовано у класах 3 Суспільні науки — 35,45% від загальної кількості (1816 записів), 6 Прикладні науки. Медицина. Техніка — 30,62% (1568 записів) і 5 Математика та природничі науки — 10,76% (551 запис), найменше — у класі 2 Релігія. Теологія (богослов'я) — 0,25% (13 записів).

3. Більшість дисертаційних робіт за галузями науки, згідно з переліком наукових спеціальностей, становлять дослідження з технічних (13,99%), економічних (13,05%), юридичних (12,8%) і медичних (12,59%) наук. Менш як 10% від загальної кількості припадає на дослідження з педагогічних наук (9,84%), філологічних (5,84%), фізико-математичних (4,91%),

біологічних (3,59%), історичних (3,36%), психологічних (2,54%) та сільськогосподарських (2,19%) і зовсім не значна частина (менше ніж 2%) — на дисертації з філософських наук (1,96%), державного управління (1,94%), хімічних наук та національної безпеки (по 1,32%), політичних наук (1,26%), мистецтвознавства (1,22%), фармацевтичних (1,07%), ветеринарних (1,05%) наук, фізичного виховання та спорту (0,97%), культурології (0,85%), географічних наук (0,7%), із соціальних комунікацій та геологічних наук (по 0,45%), архітектури (0,41%), соціологічних наук (0,23%). Найменше дисертаційних робіт подано до захисту з військових наук (0,1%).

4. Аналіз БД авторефератів дисертацій за науковим ступенем свідчить, що роботи на здобуття наукового ступеня доктора наук становлять 15,46% від загальної кількості, або 792 записи, кандидата наук — 84,54%, або 4330 записів.

5. Аналіз за гендерною ознакою здобувачів доводить, що з кожним роком у нашій країні частка жінок-науковців, які працюють над дисертаційними дослідженнями, зростає і у 2017 р. вона становила 57,73% від загальної кількості дисертаційних до-

сліджень, або 2957 осіб, чоловіків — 42,27%, або 2165. Для порівняння, у 2016 році частка жінок серед здобувачів наукового ступеня становила 51,31%, або 3651 особу, чоловіків — 48,69%, або 2559.

6. Розподіл авторефератів дисертацій за науковим ступенем здобувача й гендерною ознакою виявив, що кількість дисертаційних робіт, поданих на здобуття наукового ступеня доктора наук жінками та чоловіками майже однакова, а на здобуття наукового ступеня кандидата наук більшість праць — майже 60% — належить жінкам.

Зокрема, 392 дисертаційні дослідження (49,49%) на здобуття наукового ступеня доктора наук і 2565 (59,24%) — кандидата наук здійснено жінками; 400 (50,51%) на здобуття наукового ступеня доктора наук і 1765 (40,76%) кандидата наук — чоловіками.

7. За територіальною ознакою найбільшу кількість наукових досліджень підготовлено у м. Києві (42,91%), Харківській області (13,98%), Львівській (9,04%), Одеській (5,41%), Запорізькій (3,55%) та Дніпропетровській (3,44%), а найменше (і тільки кандидатські дисертації) — у Волинській області (0,37%).

8. За територіальною та гендерною ознаками найбільше здобувачів наукового ступеня доктора наук серед жінок також виявлено у м. Києві (55,61%), Харківській області (9,95%), Львівській (4,34%); найменше — у Сумській області (0,26%). Жінок — здобувачів наукового ступеня доктора наук не виявлено у Волинській, Кіровоградській та Чернівецькій областях.

Серед чоловіків найбільшу кількість наукових досліджень на ступінь доктора наук підготовлено у м. Києві (53,25%), Харківській (13,75%), Львівській (8,25%) областях; найменшу — у Житомирській, Кіровоградській, Луганській (0,25%). Чоловіків — здобувачів наукового ступеня доктора наук не виявлено у Волинській, Закарпатській і Рівненській областях.

Серед здобувачів наукового ступеня кандидата наук найбільшу частку жінок зафіксовано у м. Києві (41,13%), Харківській (13,06%), Львівській (10,6%) областях; найменший відсоток — у Волинській області (0,55%).

Серед здобувачів наукового ступеня кандидата наук найвищий відсоток чоловіків зосереджено у м. Києві (40,34%), Харківській (16,26%), Львівській (7,82%) областях; найменший відсоток — у Волинській області (0,28%).

9. За галузями наук дисертаційні дослідження жінок — здобувачів наукового ступеня доктора наук здебільшого пов'язані з тематикою класів УДК 3 Суспільні науки (43,62%) та 6 Прикладні науки. Медицина. Техніка (23,98%); наукового ступеня кандидата наук — класів 3 Суспільні науки (37,62%) та 6 Прикладні науки. Медицина. Техніка (26%), в інших класах налічується менш як 10%.

Дисертаційні дослідження чоловіків — здобувачів наукового ступеня доктора наук здебільшого пов'язані з тематикою класів 6 Прикладні науки. Медицина. Техніка (37,27%), 3 Суспільні науки (31,41%); на

ступінь кандидата наук — класів 6 Прикладні науки. Медицина. Техніка (38,3%), 3 Суспільні науки (31,33%) і 5 Математика та природничі науки (11,9%), у решті класів налічується менше як 9%.

Список використаної літератури

1. *Бібліографічний запис*. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання (ГОСТ 7.1—2003, IDT) : ДСТУ ГОСТ 7.1:2006. — Чинний від 2007—07—01. — Київ : Держспоживстандарт України, 2007. — 47 с. — (Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи).
2. *Бібліографічний запис*. Скорочення слів і словосполук, поданих іноземними європейськими мовами (ГОСТ 7.11—2004, MOD) : ДСТУ ГОСТ 7093:2009. — [Чинний від 2009—10—19]. — Київ : Держспоживстандарт України, 2009. — 82 с., вкл. обкл. — (Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи).
3. *Бібліографічний опис*. Скорочення слів і словосполучень українською мовою. Загальні вимоги та правила : ДСТУ 3582:2013. — [На заміну ДСТУ 3582—97 : введ. 2013—08—22]. — Київ : Мінекономрозвитку України, 2014. — 15 с. окр. паг., вкл. обкл. : табл. — (Інформація та документація).
4. *Видання*. Основні види. Терміни та визначення понять : ДСТУ 3017:2015. — [На заміну ДСТУ 3017—95 ; чинний від 2016—07—01]. — Київ : УкрНДНЦ, 2016. — IV, 38 с.
5. *Визначення індексів УДК для наукових документів* [Текст] : метод. рек. / [уклад.: М. Й. Ахвердова та ін.] ; Держ. наук. установа "Кн. палата України ім. Івана Федорова". — Вид. 2-ге, без змін. — Київ : Кн. палата України, 2017. — 31 с.
6. *Використання Універсальної десятикової класифікації при формуванні структури бібліографічних покажчиків* [Текст] : інструкція / [уклад.: О. М. Устіннікова, О. В. Ключніченко] ; Держ. наук. установа "Кн. палата України ім. Івана Федорова". — Київ : Кн. палата України, 2017. — 51 с.
7. *Про обов'язковий примірник документів* : Закон України від 9 квіт. 1999 р. № 595-XIV // Відомості Верховної Ради України. — 1999. — № 22/23. — Ст. 199.
8. *Складання бібліографічного запису на автореферати дисертацій* : метод. рек. / [уклад. О. М. Устіннікова] ; Держ. наук. установа "Кн. палата України". — 3-тє вид., виправ. — Київ : Кн. палата України, 2017. — 20 с.
9. *Універсальна десятикова класифікація (УДК) : Основна таблиця*. 0/3 Загальний відділ. Філософія. Психологія. Релігія. Суспільні науки / [підгот.: М. Й. Ахвердова та ін.] ; Держ. наук. установа "Кн. палата України ім. Івана Федорова". — 2-ге вид., виправл. і допов. — Київ : Кн. палата України ім. Івана Федорова, 2008. — 383 с.
10. *Універсальна десятикова класифікація (УДК) : Основна таблиця*. 5 Математика та природничі науки. 60 Біотехнологія. 61 Медичні науки / [підгот.: М. Й. Ахвердова та ін.] ; Держ. наук. установа "Кн. палата України ім. Івана Федорова". — 2-ге вид., виправл. і допов. — Київ : Кн. палата України ім. Івана Федорова, 2008. — 419 с.
11. *Універсальна десятикова класифікація (УДК) : Основна таблиця*. 62 Машинобудування. Техніка в цілому / [підгот.: М. Й. Ахвердова та ін.] ; Держ. наук. установа "Кн. палата України ім. Івана Федорова". — 2-ге вид., виправл. і допов. — Київ : Кн. палата України ім. Івана Федорова, 2008. — 303 с.
12. *Універсальна десятикова класифікація (УДК) : Основна таблиця*. 63/65 Сільське, лісове, рибне та мисливське господарство. Комунально-побутове господарство. Орга-

- нізація виробництва, торгівлі, транспорту, зв'язку, поліграфії. Бухгалтерія. Реклама : [підгот.: М. Й. Ахвердова та ін.] ; Держ. наук. установа "Кн. палата України ім. Івана Федорова". — 2-ге вид., виправл. і допов. — Київ : Кн. палата України, 2011. — 151 с.
13. *Універсальна* десяткова класифікація (УДК) : Основна таблиця. 66/69 Хімічна технологія. Хімічна промисловість. Різні галузі промисловості та ремесла. Будівельна промисловість : [підгот.: М. Й. Ахвердова та ін.] ; Держ. наук. установа "Кн. палата України ім. Івана Федорова". — 2-ге вид., виправл. і допов. — Київ : Кн. палата України, 2012. — 263 с.
14. *Універсальна* десяткова класифікація (УДК) : Основна таблиця. 7/9 Мистецтво. Ігри. Спорт. Мовознавство. Художня література. Літературознавство. Географія. Історія : [підгот.: М. Й. Ахвердова та ін.] ; Держ. наук. установа "Кн. палата України ім. Івана Федорова". — 2-ге вид., виправл. і допов. — Київ : Кн. палата України, 2011. — 147 с.
15. *Універсальна* десяткова класифікація. Структура, правила ведення та індексування (ГОСТ 7.90—2007, MOD) : ДСТУ 6096:2009. — [Чинний від 2009—07—01]. — Київ : Держспоживстандарт України, 2009. — III, III, 21, [1] с. — (Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи).

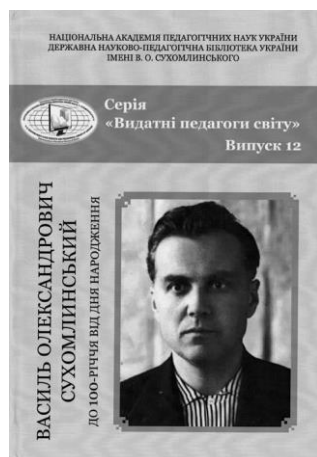
В статті на основі аналізу бази даних авторефератів дисертацій за 2017 р. згідно з класифікацією знань, які відповідають класам і розділам Універсальної десятичної класифікації (УДК), виявлені основні тенденції та особливості розвитку наукових досліджень в Україні. Також виконано аналіз кількісного та тематичного розподілу дисертаційних досліджень згідно з регіонами, науковою ступенем та гендерною приналежністю учених.

Tendencies of progression in scientific researches in Ukraine are presented in the article, based on analysis of data base of dissertations synopses 2017 in obedience to the fields of knowledge which correspond classes and sections of Universal Decimal Classification (UDC). The analysis of the quantitative and thematic distributing of dissertation researches is also executed in obedience to regions, scientific degree and gender belonging of scientists.

Надійшла до редакції 28 вересня 2018 року

РЕЦЕНЗІЇ

До 100-річчя від дня народження Василя Олександровича Сухомлинського

Василь Олександрович Сухомлинський: до 100-річчя від дня народження : біобібліогр. покажч. / НАПН України, ДНІПБ України ім. В. О. Сухомлинського ; упоряд.: Л. Д. Березівська, О. В. Сухомлинська, Л. І. Страйгородська та ін.; наук. ред. Л. Д. Березівська, наук. консультант О. В. Сухомлинська ; бібліогр. ред. Є. Ф. Деміда.

— Вінниця : Твори, 2018. — 395 с. — (Сер. "Видатні педагоги світу"; вип. 12).

Ім'я Василя Олександровича Сухомлинського — педагога, вченого, гуманіста — належить гідне місце в когорті славетних представників української та світової педагогіки ХХ століття, його ідеї та праці й нині активно використовують послідовники з багатьох країн світу. За рішенням 39-ї сесії Генеральної конференції ЮНЕСКО 100-річчя від дня народження Василя Сухомлинського внесено до календаря пам'ятних дат. Згідно з Постановою Верховної Ради України від 08.02.2018 № 2287-VIII "Про відзначення пам'ятних дат і ювілеїв у 2018 році" 100-річчя від дня народження В. Сухомлинського відзначалося на державному рівні. Восени цього року Україна відсвяткувала ювілей знаного співвітчизника циклом наукових заходів, і одним із найпомітніших став вихід у світ біобібліографічного покажчика "Василь Олександрович Сухомлинський: до 100-річчя від дня народження", підготовленого спеціалістами Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського НАПН України.

У 12-му випуску біобібліографічного покажчика серії "Видатні педагоги світу", присвяченому В. Сухомлинському, відображено його творчий доробок за період з 1945 до 1970 року, що становить майже 1500 педагогічних, художніх та інших праць, які були і залишаються об'єктом наукових розвідок вітчизняних і закордонних учених.

Покажчик складається з двох основних розділів та розгалуженого науково-допоміжного апарату, має логічно побудовану структуру, що відзеркалює специфіку творчого доробку В. Сухомлинського й тематичну спрямованість дослідження його педагогічної діяльності та спадщини. Загалом авторський колектив подав бібліографічні описи на понад 4000 джерел інформації.

Видання відкриває передмова "Від упорядників", в якій окреслено хронологічні межі посібника, визначено джерела отримання інформації, охарактеризовано структуру, особливості бібліографічного опису та його групування. Окрему інформаційну цінність має побудований за хронологічним принципом матеріал "Основні дати життя й діяльності В. Сухомлинського та увічнення його пам'яті".

Заслугує на схвалення структура покажчика, принцип розміщення матеріалів. Зокрема, завдяки вдалій систематизації праць вченого за видами та жанрами комплексно відображено творчий доробок, упорядковано багаторічні напрацювання, що над-